

Učitelj, kojemu je resno mar za svoj posel in nadaljno svoje naobraženje, bode tako poslušanje le odobraval. Upoznanja je treba, vsestranskega upoznanja mej delavci na istem polji!

Sploh naj uporabljuejo učitelji na takih šolah vsa sredstva, ki bi jim mogla kaj koristiti pri njih v skupnem delu. Prava bratovska ljubezen naj zavlada mej njimi. Vedno naj bode si v svesti učiteljstvo na večrazrednici pomenljivih besed dr. Karola Schmidta: „Smoter, ki ga ima doseči odgojnik, je velik in vzvišen; pot do tega pa je trnjeva in polna muk. Nasprotno pa je njegovo delo višje cene, nego vse drugo, po čemur hrepeni človek, kar si sicer osvoji“.

Složno tedaj se mora hoditi po trnjevej poti, ako se hoče dospeti do zaželjenega smotra! „Sloga jedino pravo moč rodi“.

— k. —

## Novice

pa

### Dr. Janez Bleiweis.

Temu namenu zvest je dr. Bleiweis Novicam vže 12. t. j. — prvi slovenski list brez cenzure — opisal z rudečim vencem na prvi strani, kjer razlaga, kaj je konstitucija t. j. „vladija, ktera pripusti, de prihodnjic ne bo le samo gospodska, temuč de bojo tudi deželni in mestni stanovi, ki bojo zato od ljudstva izvoljeni, pravico imeli govoriti, svoje želje in vošila v prihodnjih postavah in davkih pred tronam Cesarja odkritoserčno razodeti, in pa tudi zvediti, kakó in kam se deržavno premoženje vsako leto obračuje“. — Potem razklada, kaj je bila censura t. j. tiskarna sodnica, brez ktere dovoljenja se noben list ni smel tiskati. „Zdaj bomo tedej prosto pisali, kar bomo hotli, de bo le resnično in pravično. Oj, to je neizrečena dobrotá, de nam niso usta več zavezane! Odsihmal bomo smeli v Novicah in kjer bodi brez ovinkov in brez zaderžkov vsako resnično napčnost in krivičnost očitno razglasiti in škodljive napake od kodar koli bojo prišle, med ljudstvo dati, de se bojo napčnosti in krivice po ti očitni poti zatirale, odvrčale, poboljšale. Iz tega cesarskiga sklepa vsak lahko presodi sedanji imenitni stan vredništva očitnih časopisov in Novic! Mi pa se v ti nam dodeljeni dobroti ne bomo prevzeli, z mirno kervijo se bomo vedno za resnico in pravico poganjali, pošteni mu človeku nikdar ne bomo škodovali, marveč se bomo za-nj potegovali, hudobijam pa in terdovratnim hudobnežem ne bomo prizanesli, temuč jih bomo očitno svarili in grajali. Mir in edinost, vera, in ljubezin do Cesarja in naše drage domovine pa nam bodo tudi prihodnjic poglavitne vodila!“ — Naposled pa kaže, kaj je národna straža in nje pravi namen, sam tovarš perve kompanije narodne straže v Ljubljani, ter opominja, kako se za tolike dobrote skazujemo hvaležne.

„Za našiga Cesarja kri in življenje!... Cesar nas ne smejo zapustiti! — je klical dr. Bleiweis l. 1848, in krepkim besedam J. Koseskega str. 88: ... „Kjer so Cesar, tam so serca naše... Dunaj sam na sebi ni naš gospodar; Cesar z vlado svojo nam ukazujejo, nej stanujejo v tem ali v drugim mestu“ — pristavlja živo prošnjo, „de nam je zdej edinost in sprava z vsimi narodi našiga cesarstva nar bolj potrebna. Zdej ni čas enostranske ločitve in samosvojnih razpertij med Slovenci in Nemci — zakaj naše Cesarstvo je v silni nevarnosti... Bratovska edinost med Slovenci in Nemci in vsimi družimi narodi našiga Cesarstva nam bo dala našiga Cesarja nazaj — nam bo dala moč; moč pa nam bo dala varnost in mir, po kterim vsak resničen prijatelj domovine hrepeni!“

„Sedanji čas prekucij po svetu je tudi čas gerdih laži . . . Nekteri ljudje so tako hudobni, de jim nar svetejši reč ni več sveta, tedej zabavljajo čez cesarje in kralje — in tudi čez sv. Očeta Papeža se slišijo gerde lažnjive govorice, ki si jih le peklenski satan izmisliti zamore“ . . piše ondi, in v hvalo omenivši dobrega Pija IX. ponavlja, da nam je narodnost, „domorodstvo na svetu, razun vere, zdej nar svetejši reč (str. 153) in nasprot nemški državni zvezi in nemško-katoljški veri (str. 154) terdi: Mi spoznamo le avstrijanskiga Cesarja in rimsko-katoljško vero!“ — „V avstrijskim cesarstvu naj katoljška vera prednja bo; judam se ne morejo prepustiti popolnoma enake pravice kakor kristjanam, češ, judje imajo v saboto svoj praznik; . . kaj bo potem, če bi kak judovski sódar v nedeljo zraven cerkve sode nabijal, v katoljški cerkvi bi se pa božja služba obhajala (str. 196)! — Nar novejši in nar imenitniši novica mu je bil 2. dec. odstop cesarja Ferdinanda I. in nastop Franca Jožefa I., češ, dobili smo zares cesarja po milosti Božji (str. 208. 210)“.

Mnogo mnogo je pisal takrat dr. Bleiweis gledé državnega zbora in gledé poslancev ter modro svetoval svojim rojakom. — „Le pogovorimo se zdej o svojih vošilih odkritoserčno in z mirno kervijo — pro in contra, — de bomo, kar bo od več strani (per majora) za boljši spoznano, povedali svojim poslanikam (str. 50). — Ako boste vnovič poslance volili, volite umne, zvedene možé, ki znajo v imenitnim zboru možko govoriti, ki so vneti za pravično poravnanje vaših težav, ki so goreči ne le za odpravo tlake in desetine, temuč tudi za vesolni prid naše domovine (str. 134). — In str. 187 je na prošnjo mnogih dopisov slovenskim poslancam v državnim zboru priporočal: „Poslušajte, kaj slovensko ljudstvo od Vas terja: 1) Delajte pridni ustavo . . . Nikar ne pripustite, de bi se v zboru druge reči kvasile, ki ne segajo v vaše delo . . . Po nepotrebnih vgovorih Vi čas zapravljate, dežela pa drage denarje in nič ne pride naprej. 2) Skerbite, de naše cesarstvo edino in močno ostane. . . 3) Prizadevajte si take postave napraviti, zoper ktere se po pravici noben stan ne bo mogel pritožiti . . . 4) Čeravno naj bo slobodnost dana vsaki veri, naj vender bo katoljška vera prednja vera avstrijsanske države. 5) Zavedite se, de ste slovanskiga rodu. Slován biti, naj Vam bo ponos! Slovani smo poterjeni zvesti steber avstrijanskiga cesarstva in bomo nepremakljivi ostali. Ne pozabite, de so Vas Slovenci poslali za slovensko ljudstvo se potegovati, ne pa za druge. Če so Vam pa Nemci ljubši od domačiga roda, recite to odkritoserčno, de bo slovensko ljudstvo vedilo, de niste zanj. Nikar ne mislite, de nekteri nemškutarji po naših mestih so slovensko ljudstvo — to bi bila grózna pomota. 6) Ko Vam pa rečemo, de se imate krepko za slovenski narod potegovati, nikar ne mislite, de bi imeli zato sovražniki Nemcov biti. Bog obvari! Dajte zvesto Nemcam, kar Nemcam gré, pa terdno terjajte, de tudi oni Slovencam dajo, kar Slovencam gré. Enakopravnost naj bo sveta luč, ki naj vam sveti v vsih vaših naklepih. Noben narod nej družiga ne zatiruje — tako bojo mnogoverstni narodi mirno in prijatelško živeli kot udje ene glave. 7) Nikdar ne obračajte plajša po vetru itd. — Tako boste pot pravice šli, in cela dežela Vam bo zató hvaležna. — Novice pa bojo odsihmal vse vaše govore od besede do besede svojim bravcam oznanovale, ki jih boste v zboru govorili, tako de bo celo ljudstvo vedilo, kdo je za-nj kej govoril in kaj de je govoril. Iz tega se bo vsak nar gotovši prepričal, kakšno cenó ima ta ali uni poslanec“.

Tako modro je svetoval vsem Slovencem (str. 195), de le „óčitno in odkritoserčno govorite in pišite; ta svoboda ni samo nam vrednikam dana, ampak vsacimu človeku . . . Sicer pa, varite se šuntarjev, de Vas v nesrečo ne pahnejo“. — Taki óčitni sveti so tudi veliko koristili. Ko je na pr. poslanec M. Ambrož jel se nekako čudno vésti na Dunaji, so ga Novice koj resno prijele (str. 178), in to je pomagalo (str. 207. 211), in vred-

ništvo prav opazuje: „Novice bojo pazljivo gledale na prihodnje obnašanje slovenskih poslancov in ga svojim bravcam oznanovale. Kar bo dobriga, bojo z veseljem očitno hvalile, kar bo napčniga, bojo pa tudi očitno grajale. Nikdar se niso in se tudi prihodnjic ne bojo ravnale le po osébi, ampak le potem, kar oséba govori in dela. Govorjenje in dela so predlog, po katerim se pravično sodi . . . Ne tisti, ki le krič: živi, živi Slovenija! je pravi domorodec, ampak tisti, ki se za njo trudi po eni ali drugi poti“.

Novicam je pridejal posebej „ustavno pismo, splošne postavbe nove vladije, o državnim zboru“; „pa spoznajmo tudi, je opominjal (str. 76), de se obširno izdeljanje nove vladije ne more v enim hipu zgoditi, in de tudi naši poslaniki na državni Dunajski zbor bojo mogli umni, prebrisani in zaupanja vredni možje in verli domorodci biti, de se bojo za prid svoje domovine serčno potegovali“.

Kar je dr. Janez Bleiweis tù svetoval o državnih poslancih, to je vestno sploval domá vrednik Novicam pa predsednik „Slovenskimu društvu“, ktero se je po Dunajskem v Ljubljani osnovalo, 6. junija ustanovilo, in koj pričelo blagovito delati. Koliko je storilo, to se bere v dveh slovesnih ogovorih predsednikovih (l. 25. 26. pa l. 49 — 52), vzlasti v velikem zboru 22. nov., kjer jo je Bleiweis očitno povedal, da smo po dani ustavi sploh vsi politikarji, da pa politika „slovenskiga društva“ obstoji v 3 poglavitnih rečeh: 1) de se edina močna Avstrija pod vladarstvom ustavniga Cesarja Ferdinanda ohrani in obvarje; 2) de se nam narodne pravice ohranijo, in 3) de vera naših očetov tudi vera prihodnjih Slovincov ostane. V dosego tega namena bode delovati treba po šolah, časopisih, bukvah. Pričelo je društvo tedaj nabirati za slovenski slovar, izdalo slovensko gerlico v prvih dveh zvezkih, dva razglosa Slovincam o Dunajskih prekucijah po Novicah, in po vsem Slovenskim v 5000 iztisih, 600 bukvic zoper terpinčenje žival razdelilo med ljudstvo, sprožilo slovenske napise po mestnih ulicah, nabiro milostnih darov potrebnim Hrvatam, razne predloge na ministerstvo o slovenskih šolah in o pravnim učilišu, o slovenskih barvah, potrebne odgovore v liste nemške in slovenske zoper natolcevanje Slovincov, spisovanje duhovnih ogovorov Vertovčevih in slovenske slovnice Potočnikove, razpravo o mesečnih imenih, napravo slovenskih besed in iger, tudi v gledišu itd. in razodevala se je vže o tedanjim dobrim delovanji slovenskiga društva želja, naj se razcvete iz njega slovenska akademija!

Duša vsemu temu blagovitemu delovanju je bil — se vé da — dr. Bleiweis, kteri je povabilo k naročevanju druge polovice Novic l. 1848 spremljal s temi-le besedami: „Dragi prijatli! novo življenje se nam je začelo od 15. Sušca — življenje težavne pričijočnosti, Bog daj, de bi bilo vesele prihodnosti! Nam je od Bogá odločeno novo rojstvo avstrijskiga cesarstva prestati; prosimo Vsigamogočniga, de ga bomo mirno prestali in skerbimo, de nas bojo naših vnukov vnuki hvaležni v spominu imeli. — Novice, — večletne in skušene prijateljice Slovincov — si bojo s pomočjo rōdoljubih in za blagor domovine vnetih pomočnikov tudi prihodnjic zvesto prizadevale svojim dragim domorodcam ne le učenik v kmetijskih in obertniških rečeh, temuč tudi vodnik v vsim biti, kar sploh omikanje slovenskiga naroda in zvesto ohranjenje po ustavi vsim narodam od našiga miliga Cesarja dogotovljenih narodnih pravic zadeva. — Ni skorej časopisa, ki bi tako mnogoverstne reči obsegel, kakor Novice, zató ker so bile skozi pet let edini slovenski časopis — in kakor so zdej ravnale, bojo ravnale tudi prihodnjic s posebnim oziram na vse, kar se po svetu imenitniga godí“.

V ta namen je pričel v l. 29 svojega Novičarja, v katerem je ob kratkem največ sam vse imenitniše novice — domače in ptuje priobčeval, kar gotovo ni bilo lahko delo. — V l. 43 daje „Bravcam“ odgovor, zakaj so jih Novice mogle peljati na polje nove vlade,

češ, „prekucije našiga cesarstva so prekucnile celo poprejšnje življenje vsih stanov. Dokler svet stoji, še taciga ni bilo . . . Novice so se že od svojiga začetka v l. 1843 goreče poganjale za povzdigo slovenske narodnosti — kakó neki bi zamogle zdej omolčati, ko je žetve čas prišel, kar so one toliko let neutrudljivo sejale! Dokler tedej ne bo nova vlada dognana, — dokler ne bomo po novih postavah vse v lepim miru in redu imeli, bojo Novice imele še oprakov dovolj za kmetiški stan in slovenski narod sploh. Kadar bo pa vse to lepo dokončano, bomo pa spet začeli orati in sejati, de bo veselje!“ — To ponavlja v povabilu na naročbo Novic za prihodnje leto l. 49: „Novi čas je prinesel tudi potrebnost novih vednost, torej Novice tudi v ti reči ne bojo zaostale in bojo svojim bravcam vse oznanovale, česar jim bo vediti potreba . . . Močna samostalna Avstrija pod vladarstvom našiga dobriga ustavniga Cesarja, nedotakljivost naše katoljške vere, in varstvo naše narodnosti nam bojo tri zvezde, ktere nas bojo vodile v vsim našim djanji“.

„Zdej, zdej so dobile besede ranjiga Vodnika še le svoj pravi pomen, je klical v občnim zboru slovenskiga društva; — ne Napoljonu, našimu Ferdinandu veljajo besede: Ferdinand reče: Ilirija vstan!.. — Tako je vže v l. 42 priobčevati jel „Povedanje od slovenskiga jezika“ z opombo: „Pod tem nadpisam je rajniki Vodnik v Ljubljanskih slovenskih Novicah v letu 1797 od slovenskiga jezika marsikaj spisal, kar mnogim bravcam še morebiti ni znano, ker stare Ljubljanske Novice le malokdo ima. Ker dan današnji take spiske vsak Slovenec rad bere, bomo podali (z nekterimi popravki) ta sostavek svojim bravcam. De bi ga pač tudi nemškutarčki brali!“ — In l. 52 pomenljivo vzešiši slovó od stariga leta piše proti koncu: „Bodímo Slovenci vseskozi!.. Leto 1848 je prineslo Slovincam rešitev dolgo — dolgoletniga jarma — kar so pa tudi Slovani to leto za avstrijansko cesarstvo storili, bo zapisano ostalo v zgodovinskih bukvah za vse veke. In kakor letas, čmo tudi prihodnjič Estrajhu nar močnejši podpora biti, torej veselo zapojmo Vodnikovo pesem, de se bo razlegala noter do Frankobroda: „Estrajh za vse. — Ako li če.. — Bit če, bit če — Estrajh za vse!“

## Številjenje v nižjem razredu.

(Piše V. Burnik.)

(Konec.)

Prekmalu, recimo: že v drugem meseci s pismenim številjenjem pričeti, ni nikakor svetovati. Otroci še nikakor niso dosegli toliko samostalnosti in sposobnosti, da bi si mogli kar tako hitro predstavljati, kar posamezna pismena števila značijo. Zraven tega pa tudi še v pisanji niso tako izurjeni, da bi mogli številke čedno zapisati. In baš to prezgodnje pisanje je dostikrat krivo, da učenec nikdar ne zna čednih številk pisati. Nekateri so mnenja, da bi se pismeno številjenje pričelo še le v zadnjem tretjini ali četrtni leta. Kjer ima učitelj en sam oddelek poučevati, bil bi ta nasvèt posnemanja vreden, ali kjer ima ob enem v pouku dva oddelka, bi tako dolgo odlašanje znalo več škoditi nego hasniti. Vedno prepisovanje bralno učne tvarine bi učence pri posrednjem pouku preveč vtrudilo in jih namesto k pozornosti vabilo, le od te odvráčevalo, ker to delo bi jim ne pripravljalo nikakoršne zanimivosti.

Rekli bi, pismeno številjenje naj se odloži do začetka ali do srede drugega četrtletja. Sploh pa naj se ne začne popred, dokler nismo prišli v čitanji do črke „z“. Do tega časa naj se urijo otroci v posrednjem pouku številjenja, v pisanji črk in številnih